

ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN KÜRESEL VATANDAŞLIK BAĞLAMINDA ÇOKKÜLTÜRLÜLÜK HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ*

İbrahim UYDAŞ**

Salih Zeki GENÇ***

Öz

Bu araştırmanın amacı; “ortaöğretim öğrencilerinin küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük hakkındaki görüşlerinin” farklı değişkenler açısından değerlendirilmesidir. Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır.

Araştırmanın örneklemini 2012-2013 eğitim öğretim yılında Çanakkale merkez ve ilçelerinden (Ayvacık, Bayramiç, Biga ve Çan) random yöntemiyle seçilmiş toplam 12 ortaöğretim kurumunda 12.sınıfta öğrenim gören 618 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada verileri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından öğrencilere yönelik geliştirilen “Aktif Vatandaşlık Anketi” kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular SPSS 18.0 paket programıyla analiz edilmiştir. Verilerin analizinde bağımsız gruplar t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre, ortaöğretim öğrencilerinin cinsiyetleri, öğrenim gördükleri okul türü, ailelerinin sosyoekonomik durumları, boş zamanlarında en fazla yaptıkları etkinlikler ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili görüşleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: Küreselleşme, küresel vatandaşlık, çokkültürlülük.

EVALUATING HIGH SCHOOL STUDENTS' VIEWS ON MULTICULTURALISM WITHIN THE FRAMEWORK OF GLOBAL CITIZENSHIP

Abstract

This study uses the survey method to evaluate “high school students' views on multiculturalism within the context of global citizenship” based on a number of variables. A total of 618 randomly selected 12th grader high school students from 12 high schools from Ayvacık, Bayramiç, Biga, and Çan (all towns of Çanakkale province) studying in the 2012-2013 academic year have participated in the study. An “Active Citizenship Survey” has been developed for use in data collection with the participants, and the data thus collected has been evaluated in SPSS package version 18.0. Data has been analyzed using independent group t-test and one-way ANOVA.

Our research has found a significant difference between secondary school students' views on multiculturalism within the context of global citizenship and their sexes, the type of secondary school they attend, the socio-economic status of their parents, and the leisure time activities they engage in.

Keywords: Globalization, global citizenship, multiculturalism.

* Bu çalışmada, “Ortaöğretim Öğrencilerinin Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük Hakkındaki Görüşlerinin Değerlendirilmesi” isimli tezden yararlanılmıştır.

** Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, Çanakkale, ibrahim.uydas@hotmail.com.

*** Doç. Dr.; Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, szgenc@yahoo.com.

Giriş

Küreselleşen dünya siyasal, sosyal, ekonomi olmak üzere farklı alanlarda yeniden yapılanmayı zorunlu hâle getirmektedir. Vatandaşlık kavramının tanımlaması da küreselleşme neticesinde değişime uğramakta; aktif vatandaşlık, küresel vatandaşlık, sosyal vatandaşlık vb. yeni vatandaşlık türleri ortaya çıkmaktadır. Genel olarak, yeni vatandaşlık anlayışında “sosyal sorumluluk” ve “bireysel olarak katılımcı ve etkileyici olma” üzerine vurgu yapılmaktadır.

Küresel vatandaş olmak sosyolojide “yabancılaşma” olarak tanımlanan; kişinin kendi kültür ve değerlerini dışlaması anlamına değil, aksine bireyin kendi kültürü hakkında yeterince bilgili ve bilinçli olması ve evrensel iyi değerleri benimsemesi anlamına gelmektedir (Kan, 2009). Küresel vatandaşlık, hukuksal anlamda bir aidiyeti tanımlamamakla birlikte bireyin, evrensel bir dünyaya kendisini ait hissetmesi ve bu dünyanın sorumluluklarını üstlenmesi olarak tanımlanabilir. Küresel vatandaş, bireyin yaşam tarzı ve hayat anlayışı olarak küresel ölçekte bilgi, beceri ve anlayışa sahip olması anlamında kullanılmaktadır. Küresel vatandaşlık kavramı; daha geniş bir dünyanın ve bu dünya içinde kendi rolünün farkında olmayı, farklılıklara saygı duyma ve değer vermeyi, dünyanın nasıl işlediğini anlamayı, sosyal adaletsizliği hoş karşılamamayı, yerelden küresele toplumsal faaliyetlere katılmayı, daha adil ve sürdürülebilir bir dünya için eyleme geçmek için istekli olmayı ve kendi eylemlerinin sorumluluklarını alma davranışlarını içermektedir (Oxfam, 2006).

“Küresel vatandaş”, sadece kendi ülkesinin değil yaşadığı ve sorumluluğunu üstlendiği bir dünyanın vatandaşıdır. “Küresel vatandaş”, aynı zamanda olaylara dünya veya insanlık gözüyle bakan ve gelecek nesillere sürdürülebilir bir yaşantı bırakmaya çalışan evrensel bir kişiliktir. Siyasal, ekonomik ve kültürel nedenlerden kaynaklanan farklı ülkeler arasında yaşanan göç olgusu çokkültürlülüğü veya dünya vatandaşlığını gündeme getirmiştir. Farklılıkların daha fazla karşı karşıya gelmesi, evrensel değerlerin benimsenmesi zorunlu kılmalıdır. Vatandaşların olaylara, artık daha fazla dünya gözlüğü ile bakması ve bu yeni bakış açısıyla değerlendirme yapması gerekir.

Günümüzde sıkça tartışılan kültürel/politik sorunlardan birisi çokkültürlülüktür. Sorunun temeli ise, doğal olarak toplulukların farklı kültürlere sahip olmaları ve başkalarıyla iç içe yaşamak zorunda kalmalarıdır. Dünya nüfusunun bir taraftan gittikçe yoğunlaşması, diğer taraftan egemenlik duygularının törpülenmesi bu sürecin dinamiklerini oluşturmaktadır. Çokkültürlülük, farklı din, dil, ırka sahip farklı kültürdeki yani farklı etnik\kültürel kökene sahip toplulukların bir arada yaşama projesidir. Etnik ve dini grupların yoğunlaştığı ülkelerdeki kültürel çeşitlilikler, çokkültürlülük olarak adlandırılmaktadır.

Çokkültürlülükle ilgili önemli bir kavram yerelliktir. Bireyin kimliği, yaşadığı yöredeki diğer insanlar, tarih doğa ve çevre ile etkileşim yoluyla oluştuğu için, çok kültürlülüğün bir erdem olarak kabulü yerel mirasın da toplumsal zenginliğe katılması anlamına geleceği savunulmaktadır (DPT. 2000). Küreselleşme, dünyanın her yerindeki kültürleri birbirine yaklaştırıp, kültürler arasındaki sınırları kaldırarak, kültürlerdeki homojen yapılanmaların değişmesinde çok etkili olmuştur.

Çokkültürlülük denilince, belirli bir coğrafyada birbirine eşdeğer ve içlerinden hiçbirinin hâkim kültür olmadığı, bütünü tamamlayan bir parça olmaktan ileri gidemediği farklı kültürel ve onların maddede dışlanmış yüzleri olan medeniyetler anlaşılmalıdır. (Erkal, 1994: 149). Çokkültürlülük batı dillerinde “çeşitli kültürel özelliklerden oluşan” şeklinde açıklanmaktadır (Vatandaş, 2002: 30).

Her toplumun ortak bir kültürü vardır. Ancak aynı toplum içinde insan toplulukları ortak geçmişleri, yaşadıkları bölge, ekonomik uğraş alanları ve sosyoekonomik statülerine göre farklı kültürler geliştirmektedirler (Cırık, 2008). Farklı kültürlerin bir araya gelerek oluşturduğu bu yapı, eğitim alanında çokkültürlülük perspektifi içinde incelenmektedir. Çokkültürlülük kavramı farklı bakış açılarına göre tanımlanmaktadır. Yapılan bazı çalışmalarda çokkültürlülük ırk ve etnik köken gibi değişkenler ile açıklanmaya çalışılsa da son yıllarda yapılan çalışmalarda çok kültürlülük, ırk, etnik köken, sınıf, cinsel yönelimler, din ve yaş gibi değişkenleri de içine almaktadır (Başbay ve Bektaş, 2009).

Dolayısıyla, toplum yapısı içinde her ilişki özünde çokkültürlü bir ilişkidir. Çokkültürlülük de kültürel farklılıklara duyarlı olmayı gerekli kılmaktadır. Son yıllarda öğrencilerin kültüre duyarlı bir anlayış için bireysel farklılıklara sebep olan kültürel farklılıkların öğrencilere kazandırılmasının önemi vurgulanmaktadır. Fakat bu konu ile ilgili ülkemizde öğrenciler üzerinde yapılan çalışmalara çok rastlanılmamıştır.

Küresel Vatandaş ve Geleceğin Vatandaşının Sahip Olması Gereken Nitelikler

Dünyada yaşanan hızlı değişim süreci ile birlikte bir ülkenin vatandaşı olmaktan dünya vatandaşı olmaya doğru bir farklılaşma gözlenmektedir. Küresel vatandaş, dünyanın sorumluluğunu üstlenme konusunda bilgi, beceri, değer ve tutumlara sahip olmalıdır. Küresel vatandaş öncelikle küresel bir dünyada yaşadığının bilincinde olmalıdır. Problemlere çözüm üretme, araştırma ve tartışma gibi bilgi, beceri ve tutumlara sahip olmalıdır. Geleceğin vatandaşının taşıması gereken niteliklerde küresel vatandaşın özelliklerine benzer. Geleceğin vatandaşı sürdürülebilir bir dünya için mücadele eden ve çözüm üretmeye yatkın olan kişidir.

Oxfam'a (2007: 10) göre küresel vatandaş bilgi, beceri ve tutum olarak Tablo 1'deki konularda belli bir donanıma sahip olmalıdır.

Tablo 1: Sorumlu Küresel Vatandaşlık İçin Gerekli Olan Bilgi, Beceri ve Değerler

Bilgi ve anlayış	Sosyal adalet ve eşitlik Farklılık Küreselleşme ve bağımlılık Sürdürülebilir bir gelecek Barış ve mücadele
Beceriler	Eleştirel düşünme, Etkili tartışma, Adaletsizlik ve eşitsizlikle mücadele etme İnsanlara ve eşyaya saygı duyma İşbirliği ve çatışmaların çözümü
Değer ve tutumlar	Kimlik ve özsaygı Empati Sosyal adalet ve eşitlik için sorumluluk Farklılığa değer verme ve saygı duyma Çevreyle ilgilenme ve sürdürülebilir gelişim için sorumluluk alma İnsanların, farklılık oluşturabileceklerine inanmak

Küresel vatandaş öncelikle adalet, eşitlik ve farklılıklara saygı duymayı öğrenmelidir. Edindiği bilgiler doğrultusunda eleştirel düşünme, tartışma, insana ve eşyaya saygı duyma konusunda belli becerileri kazanmış olmalı ve işbirliğine hazır olmalıdır. Ayrıca empati, kimlik ve öz saygı, sosyal adalet ve eşitlik gibi değer ve tutumları benimsemiş olmalıdır. Küresel vatandaş, hem eleştirel düşünebilen, iletişime açık bireyleri hem de insanlığın gelecekte yaşanma olasılığı yüksek problemleri tersine çevirebilecek bir vatandaş olmalıdır. Soran ve sorgulayan bir bilinç yanında aktif ve katılımcı olmayı gerektirir. Oxfam tarafından yukarıda küresel vatandaşın nasıl olması gerektiği hakkında genel bir çerçeve çizilmiştir. Ülkemizde geleceğin vatandaşları olacak olan gençlerin küresel vatandaşlık hakkındaki düşünceleri önemlidir. Bu nedenle bu çalışma ülkemizde ortaöğretim öğrencilerinin küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük hakkındaki görüşlerini değerlendirmeyi hedeflemektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; “ortaöğretim öğrencilerinin küresel vatandaşlık bağlamında çok kültürlülük hakkındaki görüşlerinin” değerlendirilmesidir.

Bu temel amaca bağlı olarak şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Ortaöğretim öğrencilerinin cinsiyet değişkenine göre küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük hakkındaki görüşlerinde farklılık olup olmadığının belirlenmesi,
2. Ortaöğretim öğrencilerinin öğrenim gördükleri okul değişkenine göre küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük hakkındaki görüşlerinde farklılık olup olmadığının belirlenmesi,

3. Ortaöğretim öğrencilerinin ailelerinin sosyoekonomik durum değişkenine göre küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük hakkındaki görüşlerinde farklılık olup olmadığının belirlenmesi,

4. Ortaöğretim öğrencilerinin boş zamanlarında yapmış oldukları etkinlik değişkenine göre küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük hakkındaki görüşlerinde farklılık olup olmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Ortaöğretim öğrencilerinin küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük hakkındaki görüşlerinin değerlendirilmesini amaçlayan bu çalışmada tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma türüdür. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2006).

Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini 2012-2013 eğitim öğretim yılında Çanakkale merkez ve ilçelerinde ortaöğretimde öğrenim gören son sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise 2012-2013 eğitim öğretim yılında seçkisiz örneklem yoluyla seçilmiş Çanakkale merkez ve ilçelerinden (Ayvacık, Bayramiç, Biga, Çan) ortaöğretim son sınıfta öğrenimini sürdüren 340'ı kız 278'i erkek olmak üzere toplam 618 öğrenci oluşturmaktadır.

Araştırmanın örnekleme alınan okullar Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2: Örnekleme Yer Alan Okullar

Okullar	Bulunduğu İlçe
Fen Lisesi	Çanakkale Merkez
Çanakkale Anadolu Lisesi	Çanakkale Merkez
Endüstri Meslek Lisesi	Çanakkale Merkez
Anadolu Öğretmen Lisesi	Ayvacık
Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezi	Bayramiç
M. Gülşen Çınaroğlu Anadolu Lisesi	Bayramiç
Anadolu Lisesi	Biga

Anadolu Sağlık Meslek Lisesi	Biga
Hamdibey Ticaret Meslek Lisesi	Biga
İbrahim Bodur Anadolu Lisesi	Çan
Ticaret Meslek Lisesi	Çan
Sevim Bodur Sağlık Meslek Lisesi	Çan

Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Araştırmanın bu bölümünde veri toplama aracının geliştirilmesi sürecine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Araştırma verilerinin toplanması sürecinde *Ortaöğretim Öğrencilerinin Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük Hakkındaki Görüşlerinin Değerlendirilmesi Anketi* kullanılmıştır. Anketi oluşturmak için öncelikle alanyazın taraması yapılmıştır. Ortaöğretim öğrencilerinin küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük hakkındaki görüşlerini tespit etmek için Doğanay'ın (2009) anketi geliştirilerek taslak anket formu oluşturulmuş, bu araştırma kapsamında geçerlik ve güvenilirlik çalışması yeniden yapılmıştır.

Araştırmacı tarafından hazırlanan taslak anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Anketin ilk bölümünde öğrencilerin boş zamanlarında en fazla yaptıkları etkinlikleri belirlemek amacı ile öğrencilerin cinsiyeti, öğrenim gördüğü okul türü, öğrenci ailelerinin sosyoekonomik durumu, öğrenci annelerinin, babalarının eğitim düzeyi sorularından oluşan kişisel bilgilere yer verilmiştir. Anketin ikinci kısmında öğrencilere aktif vatandaşlık ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Bu sorular 4 ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde “Aşağıdaki eylemleri hangi sıklıkta yapıyorsunuz?” başlığı altında bir vatandaşın günlük yaşamda yapması olası davranışları belirlemeye yönelik 9 maddeye yer verilmiştir. İkinci bölümde, öğrencilerin organizasyonlara (örgütlere) üyelik, etkinliklere katılma, maddi yardımda bulunma ve gönüllü çalışma konusundaki durumunu değerlendirmeye yönelik 7 maddeye yer verilmiştir. Üçüncü bölümde ortaöğretim öğrencilerinin küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük hakkındaki görüşlerini değerlendirmeye yönelik 11 maddeye yer verilmiştir. Maddeler dereceli değerlendirme ölçeğinde 1 çok kötü, 10 çok iyi olacak şekilde sıralanmıştır. Dördüncü bölümde iyi bir yetişkin vatandaşta bulunması gereken davranışları değerlendirmek amacıyla 28 maddeye yer verilmiştir.

Anket formunun geliştirilmesinden sonra geçerlik çalışması yapılmıştır. Geçerlik, kullanılan ölçüm aracının ölçülmek istenen özelliğe uygun olması, verilerin ölçülmek istenen özelliğinin niteliğini tam olarak yansıtması ve aynı zamanda verilerin amaca yönelik olarak

yararlı olmasıdır (Şencan, 2005, s.723). Anketlerde en sık rastlanan geçerlik yöntemi kapsam geçerliğidir. Kapsam geçerliği, testi oluşturan maddelerin, ölçülmek istenen davranışı (özelligi) ölçmede nicelik ve nitelik olarak yeterli olup olmadığının göstergesidir. Kapsam geçerliğini test etmede kullanılan mantıksal yollardan biri uzman görüşüne başvurmaktır (Büyüköztürk, 2011: 168). Bu çalışmada da anket formunun kapsam geçerliğinin sağlanması için uzman görüşüne başvurulmuştur. Anketin güvenilirlik analizi için Croanbach Alpha değerine bakılmış ve $\alpha = .850$ olarak bulunmuştur. Ölçme aracının güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Son olarak uzman görüşleri sonrası alınan öneriler doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılmış ve anket formu uygulamaya hazır hâle getirilmiştir.

Verilerin Toplanması

Veri toplama aracının geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları tamamlandıktan sonra çalışmanın gerçekleştirilebilmesi için gerekli yasal izin Çanakkale İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınmıştır. Daha sonra araştırma yapılacak okulların idarecileri ile tek tek görüşülmüş, anketi uygulamak için öğrencilerin uygun olduğu günlere randevu alınmıştır. Araştırma verilerinin toplanması sürecinde *Ortaöğretim Öğrencilerinin Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük Hakkındaki Görüşlerinin Değerlendirilmesi Anketi* kullanılmıştır.

Anket 2012-2013 öğretim yılı güz dönemi Aralık ve Ocak aylarında araştırma kapsamındaki okullarda öğrenim gören 12.sınıf öğrencilerine araştırmacı tarafından elden dağıtılmıştır. Bu süreçte araştırmacı öğrencilerin olası sorularını cevaplayarak anketlerin sağlıklı bir şekilde doldurulmasını sağlamaya çalışmıştır. Anketin uygulanmasında okul yöneticilerinden yardım alınmış, anket hakkında gerekli açıklamalar yapılarak öğrencilere uygulanmıştır. Bu süreçte araştırmacı hem anketlerin nitelikli doldurulmasına hem de olabildiğince fazla sayıda anketin geri dönmesine çaba göstermiştir. Bu çabalar sonucunda 618 anket okullardan geri dönmüştür.

Verilerin Analizi

Araştırmanın temel amacı çerçevesinde cevapları aranan alt problemlere yönelik anket ile toplanan verilerin gerekli istatistiksel çözümleri SPSS 18.0 (Statistical Packet for the Social Sciences) programından yararlanılarak yapılmıştır. Örneklem sayısına ulaşabilmek için 624 öğrenciye anket dağıtılmış, bunlardan geri dönen 618 adet anket değerlendirmeye alınmıştır. Veriler incelendikten sonra gruplar arası farkın test edilmesi için t-Testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Hangi gruplar arasında anlamlı farklılık olduğunu belirlemek amacıyla "Tukey" testinden yararlanılmıştır.

Sayısal gelişmelerle ilgili veriler tablolar hâline getirilip yorumlanmış, bağımsız değişkenler arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı $\alpha = .05$ düzeyinde test edilmiştir. Araştırma verilerinin tüm istatistiksel çözümlenmeleri SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) ile yapılmıştır. Aktif vatandaşlık anketinin 1. bölümünde 9 maddeye yer verilmiştir. 5’li likert tipi maddeler tercih edilmiştir. Bu maddelerin puanlaması “Hiç” yanıtına 1, “Çok seyrek” yanıtına 2, “Ara Sıra” yanıtına 3, “Genellikle” yanıtına 4 ve “Her zaman” yanıtına 5 puan şeklindedir.

Anketin ikinci bölümünde, öğrencilerin organizasyonlara (örgütlere) üyelik, etkinliklere katılma, maddi yardımda bulunma ve gönüllü çalışma konusundaki durumunu değerlendirmeye yönelik 7 maddeye yer verilmiştir. “Hiç Biri” yanıtına 1, “Organizasyonlara üye olma” yanıtına 2, “Etkinliklere Katılma” yanıtına 3, “Parasal Yardımda Bulunma” yanıtına 4, “Gönüllü Çalışma” yanıtına 5 puan verilmiştir. Anketin üçüncü bölümünde ortaöğretim öğrencilerinin küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük hakkındaki görüşlerini değerlendirmeye yönelik 11 maddeye yer verilmiştir. Maddeler dereceli değerlendirme ölçeğinde 1 çok kötü, 10 çok iyi olacak şekilde sıralanmıştır. Anketin dördüncü bölümünde iyi bir yetişkin vatandaşta bulunması gereken davranışları değerlendirmek amacıyla 28 maddeye yer verilmiştir. 5’li likert tipi maddeler tercih edilmiştir. Bu maddelerden “Hiç Önemli Değil” yanıtına 1, “Önemli Değil” yanıtına 2, “Bilmiyorum” yanıtına 3, “Önemli” yanıtına 4 ve “Çok Önemli” yanıtına 5 puan verilmiştir.

Bulgular ve Yorum

Ortaöğretim Öğrencilerinin Cinsiyetleri İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Görüşleri Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular

Ortaöğretim öğrencilerinin cinsiyetleri ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili görüşleri arasında bir farklılık olup olmadığı Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3: Ortaöğretim Öğrencilerinin Cinsiyetleri İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Görüşleri Arasındaki Farklılığa Yönelik t- Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{X}	SK	t	p
Erkek	278	7.02	1.95	3.615	0.000
Kız	340	7.61	2.04		

*p<0,05

Yukarıdaki tabloda ortaöğretim öğrencilerin cinsiyetleri ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili görüşleri arasındaki farklılığa yönelik bulgulara yer verilmiştir. Ortaöğretim öğrencilerinin küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili

görüşleri incelendiğinde, kız öğrencilerin bu konu hakkındaki görüşlerinin ortalamasının, erkek öğrencilerin görüşlerinin ortalamasından daha yüksek olduğu görülmektedir. Buna göre, ortaöğretim öğrencilerinin cinsiyetleri ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili görüşleri arasında 0.05 önem düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre, vatandaşlar arasında ayrımcılığın olmamasını, vatandaşları koruyan yasaların olmasını, yasalara uymayı, seçimlere katılmayı, ülkemizde farklı ırk ve etnik gruplardan insan olmasını, aktif politikaya girmeyi, organizasyonlarda gönüllü olarak çalışmayı daha çok istediklerini söyleyebiliriz.

Ortaöğretim Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Okul Türü İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Görüşleri Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular

Tablo 4: Ortaöğretim Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Okul Türü İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Görüşleri Arasındaki Farklılığa Yönelik Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	182.690	3	60.894	15.918	.000
Gruplarıçi	2348.904	614	3.826		
Toplam	2531.594	617			

*p<.0,05

Ortaöğretim öğrencilerinin öğrenim gördükleri okul türüne göre, küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili görüşleri tek yönlü varyans analizi ile test edilmiştir. Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, ortaöğretim öğrencilerinin öğrenim gördükleri okul türüne göre, küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili görüşleri anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. $F=15,918$, $p<.05$.

Bu anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Tukey HSD testi sonuçları incelenmiştir. Fen Lisesinde öğrenimini sürdüren öğrencilerin belirttiği görüşlerin, Anadolu Liseleri ve Meslek Liselerinde öğrenimine devam eden öğrencilerin görüşlerinden farklı olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca, Anadolu Öğretmen Lisesinde öğrenim gören öğrenci görüşlerinin; Anadolu Liseleri ve Meslek Liselerinde öğrenim gören öğrencilerin görüşlerinden farklılaştığını söyleyebiliriz. Bu bulgulara göre, Fen Lisesi ve Anadolu Öğretmen Lisesinde öğrenimini sürdüren öğrencilerin; Anadolu Liseleri ve Meslek Liselerinde öğrenimini sürdüren öğrencilere göre, küreselleşen dünyamızda ortak değerlere önem veren, aynı zamanda kendi ülkesinin değerlerine ve yasalarına uyan, nitelikli vatandaşlar yetiştirilmesi yönünde olumlu olduklarını söyleyebiliriz.

Ortaöğretim Öğrencilerinin Ailelerinin Sosyoekonomik Durumları İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Görüşleri Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular

Tablo 5: Ortaöğretim Öğrencilerinin Ailelerinin Sosyoekonomik Durumları İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Görüşleri Arasındaki Farklılığa Yönelik Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	93.609	4	23.402	5.884	.000
Gruplarıçi	2437.985	613	3.977		
Toplam	2531.594	617			

*p<.0,05

Ortaöğretim öğrencilerinin sosyoekonomik durumları ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili görüşleri tek yönlü varyans analizi ile test edilmiştir. Tablo 5'te görüldüğü gibi, ortaöğretim öğrencilerinin sosyoekonomik durumları ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili görüşleri anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. $F=5.884$, $p<.05$.

Bu anlamlı farkın, ailesinin sosyoekonomik durumu orta düzeyde olan öğrenciler lehine olduğunu görmekteyiz. Ailesinin sosyoekonomik durumu orta düzeyde olan öğrencilerin, ailesinin sosyoekonomik durumu düşük düzeyde olan öğrencilere göre vatandaşlık haklarının bilincinde olduklarını söyleyebiliriz. Sosyoekonomik durumu düşük olan ailelerin öğrencilerinin daha çok içine kapanık toplum yapısına uygun görüş belirttiklerini söyleyebiliriz. Dolayısıyla ailelerin sosyoekonomik durumunun (ailenin imkânlarının) bireylerin eğitiminde, dolayısıyla da iyi bir vatandaş yetiştirilmesinde çok önemli olduğunu söyleyebiliriz.

Ortaöğretim Öğrencilerinin Boş Zamanlarında En Fazla Yaptıkları Etkinlikler İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Görüşleri Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular

Tablo 6: Ortaöğretim Öğrencilerinin Boş Zamanlarında En Fazla Yaptıkları Etkinlikler İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Görüşleri Arasındaki Farklılığa Yönelik Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	42.449	4	10.612	2.613	.034
Gruplarıçi	2489.145	613	4.061		
Toplam	2531.594	617			

*p<.0,05

Ortaöğretim öğrencilerinin boş zamanlarında en fazla yaptıkları etkinlikler ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili görüşleri arasındaki farklılık tek yönlü varyans analizi ile test edilmiştir. Tablo 6’da görüldüğü gibi, ortaöğretim öğrencilerinin boş zamanlarında en fazla yaptıkları etkinlikler ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili görüşlerinin anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. $F=2.613$, $p<.05$.

“Boş zamanlarımda kahvehanede oyun oynarım” diyen öğrenciler ile “boş zamanlarımda kitap/gazete okurum”, “boş zamanlarımda arkadaşlarım ile çeşitli konularda sohbet/tartışma yaparım.” görüşünü belirten ortaöğretim öğrencileri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Bu anlamlı farklılık boş zamanlarında kitap, gazete okuyan ve arkadaşları ile sohbet eden öğrenciler lehinedir. Boş zamanlarında kitap, gazete okuyan ve arkadaşları ile sohbet eden ortaöğretim öğrencilerinin küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili görüşlerinin olumlu anlamda farklılaştığını söyleyebiliriz.

Sonuç ve Tartışma

Ortaöğretim öğrencilerinin küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili görüşleri cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermektedir. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre, göçmenler ve farklı etnik gruptaki insanların tüm diğer insanlarla aynı haklara sahip olmasını, iş yerinde her türlü ayrımcılığa karşı yasaların olmasını, ırkçı düşmanlığa karşı yasaların olmasını, ülkemize farklı ırk ve etnik gruplardan insanların gelmesini, bu insanların kültürel zenginlik için ülkemizde bulunmasını, seçimlere katılmayı, yasalara uymayı, aktif politikaya girmeyi, organizasyonlarda gönüllü olarak çalışmayı ve kadınların aktif politikada yer almalarını daha çok istedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Genç, Şahin, Tutkun ve Demir (2012), “AB Vatandaşlık Yeterlilikleri Bağlamında Öğretmen Adaylarının Vatandaşlık Yeterlilikleri” adlı çalışmalarında erkek öğrencilerin “kadının siyasi hayattaki konumu” hakkındaki maddelerde kız öğrencilere göre daha düşük ve anlamlı derecede farklı ortalamaya sahip olduklarını, üstelik bu durumun gerek 1. gerekse 4. sınıf öğrencileri arasında olduğunu tespit etmiştir. Bir başka ifadeyle, erkek öğretmen adaylarının kadınların siyasi hayata katılımı hususundaki yeterlikleri kız öğrencilere göre daha düşük düzeydedir ve eğitim fakültesinde aldıkları eğitim sürecinde kız öğrenciler siyasal hayata katılımı hususundaki yeterlik düzeylerini geliştirememektedirler.

Kaya ve Kaya (2012) öğretmen adaylarının küresel vatandaşlık algılarına yönelik yaptıkları çalışmada, öğretmen adaylarının küresel vatandaşlık algılarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılaşma oluşturmadığı sonucuna varmıştır. Şahin ve Yıldız (2012) “Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Programlarının Dünya Vatandaşlığı (Kozmopolitizm) Kavramı Açısından

İncelenmesi” adlı çalışmalarında, sosyal bilgiler öğretmenliğinde öğrenim gören dördüncü sınıf öğrencilerin dünya vatandaşlığı algılarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma oluşturmadığı sonucuna varmıştır.

Ortaöğretim öğrencilerinin öğrenim gördükleri okul türüne göre, küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili görüşleri anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Bu anlamlı farklılık Fen Lisesi ve Anadolu Öğretmen Lisesinde öğrenimini sürdüren öğrencilerin lehinedir. Buna göre, Fen Lisesi ve Anadolu Öğretmen Lisesinde öğrenimini sürdüren öğrencilerin; Anadolu Liseleri ve Meslek Liselerinde öğrenimini sürdüren öğrencilere göre, göçmenler ve farklı etnik gruptaki insanların tüm diğer insanlarla aynı haklara sahip olmasını, iş yerinde her türlü ayrımcılığa karşı yasaların olmasını, ırkçı düşmanlığa karşı yasaların olmasını, ülkemize farklı ırk ve etnik gruplardan insanların gelmesini, bu insanların kültürel zenginlik için ülkemizde bulunmasını, seçimlere katılmayı, yasalara uymayı, aktif politikaya girmeyi, organizasyonlarda gönüllü olarak çalışmayı ve kadınların aktif politikada yer almalarını daha çok istedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Çelik’in (2009) “sosyal bilgiler öğretmenlerinin vatandaşlık eğitiminin bugünkü durumu ve geleceğe ilişkin görüşleri” isimli çalışmasında sosyal bilgiler öğretmenleri öğrencilerinin iyi vatandaşlık özelliklerinden en çok “vatanına, milletine ve ulusal değerlere bağlı olmak” özelliğini kazanmalarını istemektedirler. Dolayısıyla ulusal boyutu önemsemektedirler. Görüşmelerden elde edilen sonuçlarda ise öğretmenlerin öğrencilerinin ulaşmalarını hedefledikleri iyi vatandaşlık özellikleri büyük oranda küreselliği kapsamaktadır. Çelik’in (2009) çalışmasında da görüldüğü gibi geleceğimizin vatandaşları, ülkemizin mimarı olacak gençlerimizi küreselleşen dünyada ulusal değerlere önem veren, aynı zamanda kendi ülkesinin değerlerine ve yasalarına uyan, nitelikli vatandaşlar olarak yetiştirilmesi son derece önemlidir. Yapılan bu araştırma ile Çelik’in (2009) araştırması küresel vatandaşlık boyutunda birbiri ile paralellik göstermektedir.

Ortaöğretim öğrencilerinin sosyoekonomik durumları ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili görüşleri sosyoekonomik durumu orta düzeyde olan öğrencilerin lehine farklılaşmaktadır. Ailesinin sosyoekonomik durumu orta düzeyde olan öğrenciler, ailesinin sosyoekonomik durumu düşük düzeyde olan öğrencilere göre vatandaşlık haklarının bilincindedirler. Sosyoekonomik durumu düşük olan ailelerin öğrencileri daha çok içine kapanık toplum yapısına uygun görüş belirtmişlerdir. Dolayısıyla ailelerin ekonomik durumunun (ailenin imkânlarının) bireylerin eğitiminde, dolayısıyla da iyi bir vatandaş yetiştirilmesinde ne kadar önemli olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle vatandaşlık eğitimi üzerinde ailenin çok önemli etkisi vardır.

Araştırmanın bu sonucu Çelik'in (2009) "sosyal bilgiler öğretmenlerinin vatandaşlık eğitiminin bugünkü durumu ve geleceğe ilişkin görüşleri" isimli çalışmasında sosyal bilgiler öğretmenleri öğrencilerin vatandaşlık eğitimi üzerinde okul dışında en etkili unsurun aile olduğunu düşünmektedirler bulgusu ile Wildrim'in (2005) "Etkin katılımcı yurttaşlığın oluşumunda okul kadar aile ve toplum da etkilidir" şeklindeki araştırma bulgusuyla örtüşmektedir. Ayrıca Lee (2005), Shelly (1996) ve Yeşil'in (2001) araştırma bulguları da bu sonucu desteklemektedir.

Ortaöğretim öğrencilerinin boş zamanlarında en fazla yaptıkları etkinlikler ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili görüşleri incelendiğinde "Boş zamanlarımda kahvehanede oyun oynarım" diyen öğrenciler ile "boş zamanlarımda kitap/gazete okurum", "boş zamanlarımda arkadaşlarım ile çeşitli konularda sohbet/tartışma yaparım." görüşünü belirten ortaöğretim öğrencileri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Bu anlamlı farklılık boş zamanlarında kitap, gazete okuyan ve arkadaşları ile sohbet eden öğrenciler lehinedir. Boş zamanlarında kitap, gazete okuyan ve arkadaşları ile sohbet eden ortaöğretim öğrencileri küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili olumlu görüş belirtmişlerdir. Bu görüşler göçmenler ve farklı etnik gruptaki insanların tüm diğer insanlarla aynı haklara sahip olması, iş yerinde her türlü ayrımcılığa karşı yasaların olması, ırkçı düşmanlığa karşı yasaların olması, ülkemize farklı ırk ve etnik gruplardan insanların gelmesi, bu insanların kültürel zenginlik için ülkemizde bulunması, seçimlere katılmak, yasalara uymak, aktif politikaya girmek, organizasyonlarda gönüllü olarak çalışmak ve kadınların aktif politikada yer alması şeklindedir. Yukarıdaki sonuçlara göre, boş zamanlarında kitap, gazete okuyan ve arkadaşları ile sohbet eden sosyal vatandaşlar yetiştirmeliyiz. Okuyan, kendini geliştiren, kültürel ve sosyal bağları güçlü olan toplumlar kendi içinde ve küreselleşen dünyada örnek toplum tipini oluşturacaklardır.

Demirsoy'un (2013) araştırmasında millî değerlerin yanında küresel değerlerin çokkültürlü eğitimde yer alması gerektiğini ifade eden katılımcılar, dünyayla iletişim içinde olmak için küresel kültürün müfredatlarda yer alması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu çerçevede öğretmen adaylarına göre çokkültürlü eğitim, ülkenin bütünlüğünü bozucu nitelik taşımamalı, insanları ve kültürleri birbirlerinden farklılaştırıp ayırmamalı, vatandaşları ortak bir paydada tutabilmeli, farklılıklara saygı çerçevesinde zenginlik olarak yaklaşmayı sağlamalı, toplumda birlik-beraberliği sağlamalıdır. Bu araştırma ile Demirsoy'un (2013) araştırması birbiri ile paralellik göstermektedir.

Kaynaklar

- BAŞBAY, A. ve BEKTAŞ, Y. (2009). Çokkültürlü Eğitim Bağlamında Öğretim Ortamı ve Öğretmen Yeterlilikleri. [Elektronik versiyon]. *Eğitim ve Bilim*, 34(152), 30-44.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş. (2005). Anket Geliştirme. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 133-151.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş., ÇAKMAK, E., AKGÜN, Ö. E., KARADENİZ, Ş. ve DEMİREL, F. (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. (9. Baskı). Ankara: Pegem A.
- CIRIK, İ. (2008). Çokkültürlü Eğitim ve Yansımaları. [Elektronik versiyon]. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34, 27-40. <http://www.efdergi.hacettepe.edu.tr/200834YALKER%20CIRIK.pdf>
- ÇELİK, H. (2009). *Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Vatandaşlık Eğitiminin Bugünkü Durumu ve Geleceğe İlişkin Görüşleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- DEMİRİSOY, M. (2013). *Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Çokkültürlülüğe İlişkin Görüşleri ve Çokkültürlü Eğitime Yaklaşımları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- DOĞANAY, A. ve SARI, M. (2009). Lise Öğrencilerinin Vatandaşlık Algılarına Etki Eden Faktörlerin Analizi. (ed. A. Şişman). *I.Uluslararası Avrupa Birliği, Demokrasi, Vatandaşlık ve Vatandaşlık Eğitimi Sempozyumu* içinde (s.45-61). Uşak: Uşak Üniversitesi Avrupa Birliği Eğitim, Araştırma ve Uygulama Merkezi.
- DPT. (2000). *Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Küreselleşme Özel İhtisas Komisyonu Raporu*. DPT:2544-ÖİK:560. Ankara.
- ERKAL, E.M. (1994). *İktisadi Kalkınmanın Kültürel Temelleri*. İstanbul: Derin Yayınları.
- GENÇ, S. Z., ŞAHİN, Ç., TUTKUN, T. ve DEMİR, M. K. (2012). AB Vatandaşlık Yeterlilikleri Bağlamında Öğretmen Adaylarının Vatandaşlık Yeterlilikleri. (ed. A. Kılınç). *IV. Uluslararası Türkiye Eğitim Araştırmaları Kongresi* içinde (s.1977-1990). İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi.
- GÖL, E. (2013). *Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Küresel Vatandaşlık Tutum Düzeylerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırşehir: Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KAN, Ç. (2009). *Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Küresel Sorunlarla İlgili Tutumları ve Ders Programlarına Yönelik Önerileri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- KARASAR, N. (2006). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. (16. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- OXFAM. (1997). *Education For Global Citizenship: A Guide For Schools*. Retrieved from <http://www.oxfam.org.uk/coolplanet/teachers/globciti/downloads/gcguide06.pdf> (24.12.2013).
- OXFAM. (2007). *Education For Global Citizenship: A Guide For Schools*. <http://www.Oxfam.Org.Uk/Coolplanet/Teachers/Globciti/Downloads/Gcguie06.df> (17.01.2014).
- TOPRAK, G. (2008). *Öğretmenlerin Çokkültürlü Tutum Ölçeğinin Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Tokat: Gazi Osman Paşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- VATANDAŞ, C. (2002). *Çokkültürlülük*. (1. Baskı). İstanbul: Değişim Yayınları.